

Ekumenik och interreligiös samverkan

För knappt trettio år sedan, 1992, antog Centralstyrelsen och Biskopsmötet riktlinjer för Svenska kyrkans ekumeniska arbete. När relationen mellan kyrkan och staten ändrades år 2000 ersattes dessa av bestämmelser i Kyrkoordningen, där Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund regleras (59 kap KO).

I december 2020 har nu kyrkostyrelsen godkänt dokumentet *Svenska kyrkans plattform för ekumenik och interreligiös samverkan* (finns på Svenska kyrkans hemsida). Att det kallas plattform betyder att det »anger teologiska utgångspunkter, riktning och vägval för Svenska kyrkans engagemang under de närmaste fem åren». Dokumentet, som ska revideras vart femte år, är alltså en positionsbestämning av vad Svenska kyrkan står för ekumeniskt och interreligiöst.

Det som främst skiljer de nya riktlinjerna från 1992 års är att interreligiös samverkan och religionsdialog nu fått en framträdande plats. Mycket av denna samverkan sker, som nämns i dokumentet, genom Sveriges kristna råd, SKR, ett viktigt och för Svenska kyrkan självklart engagemang.

Interreligiös samverkan, samverkan med grupper och institutioner i det sekulära samhället, med alla människor av god vilja som det ibland heter, har kommit att vara en del av kyrkans förhållningssätt. I encyklikan *Nostra aetate* från 1965 säger den romersk-katolska kyrkan att hon »förkastar ingenting av allt det som i dessa religioner är sant och heligt» och betraktar dessas »sätt att handla och leva, dessa anvisningar och läror, som ... inte så sällan återger en stråle av den Sanning som upplyser alla människor». Det är grundläggande att varje människa oavsett tro och livsåskådning möts med aktning och respekt, då hon är skapad av den Gud som verkar såväl inom som utom kyrkosamfunden.

I all religionsdialog finns dock två faror som kräver observans i samtalet. Den ena är synkretismen, att man i strävan efter samförstånd tonar ned den kristna uppenbarelsen i Jesus Kristus för en allmän andlighet – en utveckling som är märkbar på många håll. Den andra är att inte i andra religioner känna igen sökandet efter och aningen av »den sanning som upplyser alla människor». Påven Franciscus encyklika *Lumen fidei* (2013) visar både på människans sökande efter Guds ljus och att »Guds fulla ljus är koncentrerat i honom [Jesus]» (p.35).

I dokumentet kommer dessa båda aspekter fram. Det bejakar kallelsen att bygga relationer »till människor av annan tro eller ingen tro alls» för att underlätta samverkan för det gemensamma bästa. Samtidigt sägs att detta inte utesluter undervisning i kristen tro för nyanlända och andra som vill bli döpta, något som fått ökad aktualitet de senaste decennierna till följd av ankomsten av stora grupper som flytt undan krig och förföljelse till fredligare länder.

Tanken på kyrkans samhällsuppdrag spelar i dokumentet en viktig roll som utgångspunkt för både ekumenik och religionsdialog. Hur man menar är dock otydligt, då det smått kryptiskt heter att »arbetet med kyrkornas roll i det offentliga rummet har skapat förutsättningar för nya samarbeten över världen». Dessa samarbeten sker på tre nivåer, först interreligiös samverkan, sedan multilateral ekumenisk samverkan och så bilateral ekumenisk samverkan. Det är inom den politiska sfären som Svenska kyrkan förväntas göra sina insatser: »Genom sitt medlemskap i KV (Kyrkornas världsråd) vill Svenska kyrkan särskilt vidareutveckla arbetet med ekumeniskt lärande, policydialog, klimat-, hållbarhets-, och urfolksfrågor, genusrättvisa samt interreligiös samverkan». Frågorna ska aktualiseras även inom Lutherska världsförbundets och ACT-alliansen inom ramen för en »holistisk missionssyn både lokalt och globalt». Ekumeniskt lärande handlar om ekumenisk kunskap,

att peka på närmandet mellan kyrkor. Övriga områden – policydialog, klimat, hållbarhet, urfolk, genusrättvisa och interreligiös samverkan – är dock mer politiska än teologiska frågor.

Ekumeniskt arbete handlar vanligen om teologiska dialoggrupper som finner fram till gemensamma formuleringar kring sådant som i århundraden varit kyrkoskiljande. Viktigast här är det s.k. BEM-dokumentet från 1982 med en gemensam syn på dop, nattvard och ämbete. Mycket av den förnyelse av gudstjänsten, liturgiskt och teologiskt, som vi upplevt det senaste halvsekle har inspirerats av BEM-dokumentet. Inte minst gäller detta eukaristin, nattvardens gudstjänst.

Ett problem för Svenska kyrkan är att man på riksnivå skriver under ekumeniska överenskommelser utan att alltid följa dem. Om dessa på någon punkt avviker från samhällets normer, så gäller det senare, en uppenbar följd av partipolitiseringsen av kyrkomötet. Partierna agerar mer i enlighet med riksdagens beslut än utifrån ekumeniska hänsyn. Ett exempel är rapporten om äktenskap och familj i kristen belysning som utarbetades av den officiella luthersk-katolska samtalsgruppen i Sverige och undertecknades 1975 av ärkebiskop Olof Sundby och biskop Taylor från Stockholms katolska stift. När Svenska kyrkan för några år sedan ändrade synen på äktenskap och familj till en mer sekulär bortsåg man helt från den rapporten.

Vid reformationsjubileet i Lund den 31 oktober 2016 proklamerades fem ekumeniska imperativ för den romersk-katolska och de lutherska kyrkorna. I dessa förpliktande uppmaningar, som Svenska kyrkan skrivit under, återkommer flera gånger ordet »gemensamt»: att dessa kyrkor tillsammans ska vittna om Guds barmhärtighet och gemensamt arbeta för synlig enhet. Sedan dess har det varit oroande tyst om ett sådant gemensamt arbete från såväl Biskopsmötet som Kyrkokansliet. Imperativen, som nämns i dokumentet, har devalverats till »ambitionen att söka vägar till en förnyad ... dialog».

Dokumentet avslutas med hur riktlinjerna ska följas upp. Där talas om interreligiös samverkan, liksom att Svenska kyrkan ska vidareutveckla arbetet i de ekumeniska organisationerna. Man får snarast en känsla av att det är en lobbyorganisation som håller på att utveckla sina strategier. Ingenstans nämns att kyrkan ska peka på Kristus så att människor kommer till tro. Här hade man kunnat hämta inspiration från de nämnda encyklikorna *Nostra aetate* och *Lumen fidei*. För frågan infinner sig: vilken ecklesiologi har varit vägledande för arbetet med dokumentet?

Ekumenik och interreligiös samverkan eller religionsdialog har olika utgångspunkter och olika mål. Ekumeniken utgår från splittringen mellan dem som döpts in i Kristi kropp. Målet är att denna splittring ska övervinnas. Religionsdialogen utgår däremot från att varje människa är en Guds skapelse, och att hon därför ska mötas med respekt. Eftersom utgångspunkterna är olika hade det varit bättre om ekumenik och interreligiös samverkan inte blandats samman. Det aktuella dokumentet borde ha delats upp i två mindre för att undvika oklarhet och missförstånd.